

1287

LATVIJAS VALSTS ARHĪVS

Latvijas PSR Fēkabpils apriņķa
Pagaidu izpildes komiteja

Fonds Nr. 1287

Vēsturiskā izziņa

1940. - 1941. g.

1287.fonds

Latvijas PSR Jēkabpils apriņķa Pagaidu izpildu komiteja

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

I

1940.gada 17.jūnijā Padomju Sociālistisko Republikas Savienības (turpmāk PSRS) Sarkanā armija okupēja Latvijas Republiku. 1940.gada 20.jūnijā tika izveidota marionešu Tautas valdība A.Kirhenšteina vadībā. 21.jūnijā tika pasludināta šīs valdības deklarācija. Tajā pat dienā Iekšlietu ministrs, kura pārziņā atradās pašvaldības, izdeva rīkojumu, ka līdz attiecīga likuma un pašu iedzīvotāju izraudzītas pašvaldības pārvaldes sastādīšanai visām amatpersonām un darbiniekiem jāturpina darbs saskaņā ar valdības 21.jūnija deklarāciju.

Tajā pat laikā pašvaldībās notika it kā pēc pašu dalībnieku iniciatīvas, bet patiesībā Latvijas Komunistiskās partijas (turpmāk LKP) organizētas tautas sapulces, kurās formāli ievēlēja jaunas padomju varai uzticīgas amatpersonas, savukārt iekšlietu ministrs ar savu lēmumu apstiprināja šo "darbaļaužu brīvo gribu".

1940.gada 14.-15.jūlijā nedemokrātisku bezalternatīvu vēlēšanu rezultātā tapa viltus parlaments - Tautas Saeima, kas 1940.gada 21.jūlijā savā pirmajā sēdē pasludināja Latvijā "padomju varu" un Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas nodibināšanu. Līdz ar to pastāvošā institūcija "Latvijas Republikas Jēkabpils apriņķa vecākais" tika pārdēvēts par "Latvijas PSR Jēkabpils apriņķa vecāko".

1940.gada 25.augustā Tautas Saeima pieņēma LPSR Konstitūciju, kas radīta pēc PSRS konstitūcijas parauga. Saskaņā ar Konstitūciju Tautas Saeima pasludināja sevi par LPSR Augstāko Padomi (turpmāk AP), kas ievēlēja Augstākās Padomes Prezidiju (turpmāk APP). 26.augustā pilnvaras nolika LPSR Ministru kabinets, tā vietā tika izveidota jauna valdība - LPSR Tautas Komisāru Padome (turpmāk TKP).

LPSR Konstitūcijas 52.pants paredzēja darbaļaužu deputātu padomju (turpmāk DDP) kā valsts varas orgānu veidošanu, savukārt 56.pants noteica, ka DDP izpildu un rīcības orgāni ir viņu ievēlētās izpildu komitejas.

1940.gada 12.novembrī apriņķu vecākajiem tika izsūtīts LKP Centrālās komitejas pirmā sekretāra J.Ķalnbērziņa paziņojums par gaidāmo pagaidu izpildu komiteju (turpmāk PIK) organizēšanu. Atbilstoši šim paziņojumam līdz 15.novembrim Iekšlietu ministrijas Pašvaldību pārvaldes priekšniekam vajadzēja nosūtīt PIK priekšsēdētāju un locekļu kandidātu sarakstu.

1940.gada 27.novembrī LPSR APP izdeva dekretu par PIK nodibināšanu līdz laikam, kamēr saskaņā ar konstitūciju ievēlēs darbaļaužu deputātu padomes. Dekrets arī apstiprināja Jēkabpils apriņķa PIK Prezidija sastāvu: priekšsēdētājs Jānis Ozoliņš, viņa vietnieks Indriķis Āriņš, sekretārs Kārlis Strazdiņš, locekļi Milda Bundule, Pēteris Reinholds. Pirmā Jēkabpils apriņķa PIK sēde notika 1940.gada 1.decembrī.

PIK izstrādāja un apstiprināja vietējo budžetu, vadīja pakļauto pārvaldes orgānu darbību, rūpējās par kārtības nodrošināšanu, veicināja valsts aizsardzības spēju nostiprināšanu, nodrošināja likumu pildīšanu un pilsoņu tiesību aizsardzību. PIK bija jārada apstākļi sociālistiskās saimniecības formu izveidei, jāveic sociālie un kultūras pasākumi, atbalstot Komuniskistās partijas un padomju valdības politiku.

PIK izveidoja nodaļas, kuras bija noteiktas Konstitūcijas 66.pantā: zemju, finansu, tirdzniecības, veselības aizsardzības, tautas izglītības, vietējās rūpniecības, komunālās

saimniecības, daba, ceļu, sociālās nodrošināšanas, vispārējā, plānu komisija un kadru sektors. PIK nodaļas bija divkāršā pakļautībā – PIK un attiecīgā tautas komisariāta.

Ar 1940.gada 2.decembra dekretu, papildinot 27.11.1940.dekretu, tika apstiprināti PIK locekļi – nodaļu vadītāji, kā arī norādīts, ka tajos apriņķos, kur visu nodaļu vadītāji vēl nebija apstiprināti, šo nodaļu organizēšana un vadība uzdodama vienam no apstiprinātajiem PIK locekļiem.

PIK nodaļu kompetence bija jānosaka nolikumā, ko izstrādāja attiecīgie komisariāti un apstiprināja TKP. Līdz 2.pasaules karam tika apstiprināts tikai viens nolikums - 26.03.1941. par apriņķa komunālās saimniecības nodaļu.

LPSR AP savā 1941.gada 18.marta apkārtrakstā deva norādījumus PIK organizēt komisijas atsevišķās saimnieciskās un kultūras dzīves nozarēs, ieteicot pie apriņķu PIK dibināt lauksaimniecības, finanšu un budžeta, tirdzniecības, kultūras lietu, kā arī veselības aizsardzības komisiju.

Komisijas bija jākomplektē no padomju varas aktīvistiem 5-10 cilvēku sastāvā, to galvenie uzdevumi – kontrole un pārbaudes par likumu, dekretu, valdības un IK lēmumu izpildi.

Jēkabpils apriņķa PIK darbību pārtrauca 1941.gada jūnija beigās, kad Latviju okupēja Vācijas karaspēks.

II

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr.1 “Jēkabpils apriņķa pagaidu izpildu komiteja” ir 98 lietas par 1940.-1941.gadu – apriņķa vecākā lēmumi un PIK sēžu protokoli, Gostiņu pilsētas, Aiviekstes, Daudzeses, Elkšņu, Krustpils, Medņu, Neretas, Saukas, Seces un Sēlpils pagastu PIK lēmumi un apkārtraksti. revīzijas komisijas dokumenti, dokumenti par agrāro reformu apriņķī, kā arī atsevišķi Sēlpils, Seces, Aiviekstes pagastos, dokumenti nodokļu un aizdevumu lietās, pārskati, sarakste u.c. dokumenti lauksaimniecības jautājumos, kā arī par sociālistisko sacensību, apriņķa PIK štatu saraksti, apriņķa un pagastu PIK budžeti, pagastu un pilsētu darbības pārskati par 1940.gadu, pagastu lauksaimniecības biedrību dokumenti, dokumenti par sociālo nodrošināšanu, veselības aprūpi, izglītību, kultūru, sportu, kārtības nodrošināšanu, karaspēka apgādi, celtniecību, akti un sarakste par vācu izceļotāju mantas pārņemšanu un nodokļu piedziņu. Apraksts sastādīts 1962.gadā, papildināts 1965.gadā, rediģēts 1971.gadā.

Pastāvīgi glabājamo personālsastāva lietu aprakstā Nr. 2 “Jēkabpils apriņķa pagaidu izpildu komiteja” ir 25 lietas par 1940.-1941.gadu – apriņķa vecākā dienesta lieta, apriņķa, pilsētu, pagastu PIK un tām padoto iestāžu darbinieku saraksti un darba algu izmaksas saraksti. Apraksts sastādīts 1962.gadā, rediģēts 1971.gadā.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 3 “Jaunjelgavas pilsētas pagaidu izpildu komiteja” ir 2 lietas par 1940.-1941.gadu – PIK sēžu protokoli un pašvaldības darbinieku algu saraksti. Apraksts sastādīts 1960.gadā, papildināts 1965.gadā, pārrakstīts 1974.gadā, kad, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Jaunjelgavas pilsētas PIK fonds Nr.1302 pievienots Jēkabpils apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 4 “Pļaviņu pilsētas pagaidu izpildu komiteja” ir 3 lietas par 1940.-1941.gadu – PIK sēžu protokoli un iedzīvotājiem izsniegtās apliecības. Apraksts sastādīts 1963.gadā, pārrakstīts 1974.gadā, kad, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Pļaviņu pilsētas PIK fonds Nr.1298 pievienots Jēkabpils apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 5 “Biržu pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 11 lietas par 1940.-1941.gadu – pagasta un apriņķa PIK apkārtraksti, dokumenti par iedzīvotāju mantisko stāvokli, lauksaimniecības, mežsaimniecības, tirdzniecības jautājumiem, ceļu būvniecību, zemes piešķiršanu. Apraksts sastādīts 1960.gadā, rediģēts 1971.gadā, pārstrādāts 1974.gadā, kad, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Biržu pagasta PIK fonds Nr.1290 pievienots Daugavpils apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 6 “Mēmeles pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 5 lietas par 1940.-1941.gadu – sarakste saimniecību uzskaites, nodokļu parādu dzēšanas jautājumos, vēlētāju saraksti, dokumenti par iestāšanos lauksaimniecības darbinieku arodbiedrībā, brigāžu darba tabeles. Apraksts sastādīts 1960.gadā, pārstrādāts 1974.gadā, kad, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Mēmeles pagasta PIK fonds Nr.1293 pievienots Jēkabpils apriņķa PIK fondam.

Vēsturisko izziņu sastādīja:

Dokumentu aprakstīšanas daļas vadītājs

A.Freimanis

Rīgā, 2006.gada 19.decembrī

Šini lietā 3 (trīs)
numurētas lapas
20 13.g. * 15. * 05
LVA arhivists <i>[Signature]</i>